

Sygn. akt V CZ 82/15

POSTANOWIENIE

Dnia 13 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Anna Owczarek

w sprawie z powództw M. W., J.P.

i B.U.

przeciwko R.K.

o zapłatę na rzecz każdej z powódek po 838, 29 zł

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 13 stycznia 2016 r.,

zażalenia powódek na wyrok Sądu Okręgowego w Ś.

z dnia 18 września 2015 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i pozostawia Sądowi Okręgowemu
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 18 września 2015 r. uchylił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w W. z dnia 6 maja 2015 r., zniósł postępowanie objęte rozprawą w dniu 6 maja 2015 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

Wskazał, że pozwany został pozbawiony możliwości obrony swoich praw, w wyniku przeprowadzenia rozprawy w dniu 6 maja 2015 r., bezpośrednio poprzedzającej wydanie przez Sąd Rejonowy zaskarżonego wyroku, pomimo iż pozwany nie był obecny na tym terminie rozprawy z uwagi na chorobę, co w konsekwencji skutkowało nieważnością postępowania.

Sąd Okręgowy uznał, że choroba strony uniemożliwiająca stawienie się w sądzie, wykazana zaświadczeniem lekarskim jest znaną sądowi przeszkodą, której nie można przewyciężyć i w każdym przypadku pociąga za sobą konieczność odroczenia rozprawy nawet mimo obecności pełnomocnika strony.

W zażaleniu na powyższy wyrok Sądu Okręgowego z dnia 18 września 2015 r. skarżący wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi i orzeczenie o kosztach postępowania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

W uzasadnieniu projektu nowelizacji art. 394¹ § 1¹ k.p.c. dokonanej ustawą z 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1381) - wskazano, że kompetencja do uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania jest nadużywana przez sądy drugiej instancji i to także obecnie, gdy obowiązujący model postępowania cywilnego zakłada, że druga instancja jest instancją merytoryczną, w ramach której rozpoznanie sprawy powinno nastąpić *ex novo* i prowadzić do wydania rozstrzygnięcia kończącego spór pomiędzy stronami.

Zgodnie z art. 386 § 2 i § 4 k.p.c. uchylenie wyroku połączone z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji może nastąpić w razie stwierdzenia nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji i zniesienia postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością, nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji oraz wtedy, gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Zażalenie

na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji ma służyć skontrolowaniu, czy zostało ono prawidłowo wydane w jednej z wymienionych wyżej sytuacji. Przy jego rozpoznawaniu Sąd Najwyższy nie bada jednak istoty sprawy, lecz jedynie ocenia, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy okoliczności są tymi, które w świetle art. 386 § 2 i § 4 k.p.c. usprawiedliwiają wydanie orzeczenia kasatoryjnego, zamiast – co powinno być regułą – reformatoryjnego. Środek odwoławczy unormowany w art. 394¹ § 1¹ k.p.c., przy całej swojej specyfice, pozostaje zażaleniem; nie służy zatem ocenie prawidłowości czynności procesowych sądu podjętych w celu wydania rozstrzygnięcia co do istoty sprawy ani także zaprezentowanego przez ten sąd poglądu na temat wykładni prawa materialnego mającego zastosowanie w sprawie.

W sprawie podstawę orzeczenia kasatoryjnego stanowiła przesłanka określona w art. 386 § 2 k.p.c.

Przy analizie, czy doszło do pozbawienia strony możliwości działania należy w pierwszej kolejności rozważyć, czy nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, następnie ustalić, czy uchybienie to wpłynęło na możliwość strony do działania w postępowaniu, a w końcu trzeba zbadać, czy pomimo zaistnienia tych okoliczności strona mogła bronić swoich praw w procesie. Tylko w razie kumulatywnego spełnienia wszystkich tych przesłanek można przyjąć, że strona została pozbawiona możliwości działania (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2004 r., III CK 290/02, LEX nr 164001; z dnia 13 listopada 2007 r., III UK 57/07, LEX nr 897947; z dnia 28 marca 2008 r., V CSK 488/07, LEX 4243315).

Przede wszystkim należy podkreślić, że przyczyną nieważności postępowania wskazanej w art. 379 pkt 5 k.p.c. nie mogą być uchybienia procesowe sądu z zakresu postępowania dowodowego (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2015 r., II CSK 637/14, LEX nr 1813350 oraz z dnia: 17 stycznia 2003 r., I CK 166/02, LEX nr 77075, 17 października 2003 r., IV CK 76/02, LEX nr 602283, 9 stycznia 2001 r., II CKN 1211/00, LEX nr 1166360). W przepisie tym chodzi jedynie o takie sytuacje, w których na skutek wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej, strona nie mogła brać i faktycznie nie brała udziału w całym postępowaniu lub jego istotnej części, nie zaś o nawet bezpodstawne, nieuwzględnianie wniosków dowodowych strony (wyrok Sądu Najwyższego z 18 października 2001 r., IV CKN 478/00, LEX nr 52795). Nieważność

postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości obrony swych praw zachodzi wtedy, gdy strona nie mogła brać udziału w postępowaniu sądowym lub jego istotnej części na skutek naruszenia przepisów postępowania przez sąd lub przeciwnika w sporze (postanowienie Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2013 r., I CSK 654/12, LEX nr 1396367). Kwestię pozbawienia strony możliwości obrony jej praw należy oceniać zawsze w świetle konkretnych okoliczności sprawy. Nieodroczenie rozprawy na podstawie art. 214 § 1 k.p.c., nawet jeżeli stanowiło uchybienie procesowe sądu, nie musi powodować nieważności postępowania, jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że strona (uczestnik postępowania) już zajęła stanowisko co do wszystkich kwestii prawnomaterialnych, zgłosiła wszystkie istotne dowody dla poparcia swoich tez, ustosunkowała się do twierdzeń strony przeciwnej (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 2009 r., I CSK 30/09, niepubl.).

Należy podkreślić, że zgodnie z art. 299 k.p.c. jeżeli po wyczerpaniu środków dowodowych lub w ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, sąd dla wyjaśnienia tych faktów może dopuścić dowód z przesłuchania stron. Jest to zatem dowód, którego celem jest przede wszystkim uzupełnienie materiału dowodowego, jeśli z przyczyn obiektywnych taka potrzeba występuje. Dowód ten jest dowodem o charakterze subsydiarnym i należy po niego sięgać w sytuacji, w której brak jest materiału dowodowego pozwalającego na ocenę istotnych okoliczności w sprawie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2006 r., III CSK 269.06, LEX nr 6072267). Przeprowadzenie ponadto dowodu z przesłuchania stron jest uprawnieniem sądu (por. wyrok Sądu Najwyższego z 5 lipca 2006 r., IV CSK 98/06, LEX nr 459229). Jakkolwiek potrzeba lub zbędność przeprowadzenia dowodu z przesłuchania stron indywidualizuje się w konkretnej sprawie, na tle istniejących uwarunkowań to w przedmiotowej sprawie taka sytuacja nie miała miejsca. Istotne okoliczności sprawy zostały wyjaśnione w sposób gwarantujący trafne rozstrzygnięcie sporu. Przepis art. 299 k.p.c., obligujący Sąd do zarządzenia dowodu z przesłuchania stron dla wyjaśnienia - dotychczas nie wyjaśnionych - faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, dotyczy tylko takich faktów, które w ocenie sądu są istotne dla rozstrzygnięcia sporu, a nie takich, które jedynie strony określają jako istotne (wyrok SN z dnia 28 listopada 1997 r., II CKN 457/97, niepubl.). Jak ponadto wskazuje się w judykaturze na tle

art. 217 k.p.c. wykładanego łącznie z art. 227 k.p.c., przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. Wynika stąd, że nie wszystkie okoliczności podnoszone przez strony powinny być przedmiotem postępowania dowodowego. Kryterium określone w tym przepisie ma charakter obiektywny. O tym, czy dana okoliczność jest istotna dla rozstrzygnięcia nie decyduje wola strony, a także to, na jakiej podstawie faktycznej konstruuje ona swoje roszczenie, lecz przepisy prawa materialnego określające jakie okoliczności przesądzają o istnieniu jego roszczenia i o jego wysokości. Tylko w tym zakresie istnieje obowiązek sądu przeprowadzenia postępowania dowodowego.

Z tych względów, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.

kc